

Gonja proti Armencem. — V Carigradu se gode kaj žudne reči. Te dni je v dvorni palači razpočila bomba in ob istem času so počile bombe tudi na nekaterih drugih krajih. Škode te bombe sicer niso nič napravile, pač pa prouzročile nekaj strahu. Ti atentati so se iz prva pripisovali Mladoturkom, naenkrat pa se je raznesla govorica, da je to delo Armencev in vladni krogi so koj začeli veliko gonjo proti Armencem. Mnogo Armencev je policija že zaprla in nekaj izmed njih tudi že usmrtila, dasi ni nobenega dokaza za njih krivdo. Zdaj ni noben kristijan več varen pred mohamedanskimi vahuni. Onim kristijanom, katerim ne morejo dokazati nobene nepravilnosti, odpovedujejo službe, državne in zasebne. Umevno je, da vlada vsled tega med Armenci velika razburjenost in bojazen, da se prej ali slej obnovi grozno klanje, katero so lani proti njim uprizorili Turki. Zunanji zastopniki svare turško vlado, naj po nepotrebnem ne razburja duhov in naj varuje vse svoje podanike. Turčija se ne zmeni za to. Mohamedance je zopet prezinila nekdanja krvoločnost in zadnji čas je že, da se uniči Turčija, katera ni na čast evropski kulturi in nima nobene pravice do eksistence.

Grško-turški mir še vedno ni sklenjen in kdo ve, če ne nastaneje končno komplikacije. Velesile so se glede pogojev miru povse zjedini, samo glede jedne točke, da naj turška vojska ostane na grških tleh, dokler Grki ne plačajo Turkom zadnjega vinarja vojnih stroškov, je zadela ob najodličnejši odpor Angleške. Angleški poslanik je že prej krepko zagovarjal Grke, to zahtevo svojo pa podpira z grožnjo, da izstopi Angleška iz koncerta evropskih velesil, ako se ne ugodijo njeni tirjatvi. Ako bi Angleška izvršila svojo grožnjo, nastala bi med velesilami nasprotstva, katera bi bila zelo nevarna evropskemu miru.

Obrtnija.

Trgovska in obrtniška zbornica v Ljubljani.

(Dalje.)

Deželni predsednik je predlagal, naj razmere preišče zmožen strokovnjak in na podlagi teh preiskav naj se potrebno ukrene. Ker se iz ugodnih vspehov in skušenj na strokovni šoli za lesno obrt lahko opravičeno sklepa, da bi didaktično pospeševanje drugih industrij na Kranjskem istotako obrodilo dober sad, naročila je učna oprava, kakor že omenjeno, dvornemu svetniku vitezu Hauffeju, da prouči zadevne razmere na Kranjskem. Imenovani nadzornik je skupno s članom osrednje komisije, ces. svetnikom I. Murnikom, ovršil to nalogo in je o svojih opazbah nadrobno poročal. Iz tega poročila se razvidi, da je na Kranjskem razven mnogobrojnih obrti, drugih smerij do 982 obrtov mehanično — tehnične smeri, kateri so dokaj enakomerno razširjeni po vsej deželi. V razpravi najvažnejših zavodov, ki so zaznamenovani v statistični tabeli, dokazuje dvorni svetnik vitez Hauffe, da je vršba s parnimi kotli mnogo obsejnejša, nego si je mislil, kajti v 78 različnih zavodih je 140 kotlov v porabi. Poročevalec osrednje komisije sklepa iz vseh dat, da v industrijalnem razvoji kronovine Kranjske tiči neprecenljiva potreba po izobrazbi. Ustanovitve manjših specijelnih šol v posameznih okrajih pa ni priporočati po prepričanju imenovanega nadzornika, katero si je pridobil na podlagi izvedenih preiskovanj, glede na blaginjo v tehničnem smislu, kakor tudi z ozirom na dokaj enakomerno razdelitev posameznih obrtov po vsej deželi,

Njegovo mnenje je pač, da se potrebam Kranjske dežele najprimernejše pomore z ustanovit. vijo višjega obrtnega učilišča in sicer šole za mojstre z mehanično — tehnično smerjo; ta naj se napravi, kar je ob sebi umevno, v stolnem mestu Ljubljani, in naj ima jednako organizacijo kakor mehanično — tehnična šola za mojstre v X. dunajskem okraji.

Gospod deželni predsednik se je izrekel za izvajanja tega poročila in se strinja, kar se tiče potrebnih naredeb, popolnoma z nazeri dvornega svetnika viteza Hauffeja, in najtoplejše priporoča ustanovitev takega zavoda v stolnem mestu.

Poročevalec v osrednji komisiji gospod ministerijalni svetnik dr. vitez Haymerle je predlagal: Osrednja komisija priporoča napravo šole za mojstre z mehanično — tehnično smerjo v Ljubljani in želi, da prične učna uprava zadevna obravnavanja — Ta predlog je osrednja komisija sprejela, ko je poprej ministerijalni svetnik dr. vitez Haymerle izjavil, da učna oprava pač več ne more dvomiti o potrebnosti nasvetovane naredbe z ozirom na izvršena preiskovanja in soglasna poročila nadzornika viteza Hauffeja, ces. svetnika J. Murnika in deželnega predsednika in ko je še po toplem priporočilu tega predloga zastopnik trgovskega ministerstva ministerijalni svetnik dr. vitez Thaa izjavil, da je dotične akte natančno pregledal in se popolnoma prepričal o potrebnosti Kranjske dežele glede primerne obrtniške naobrazbe. Mestni zastop ljubljanski je soglasno sklenil v seji dne 20. februarja 1896. l. da da sezidati stavbo za obrtno šolo, da je zadevne obravnave takoj pričeti in da prevzame običajne doneske za poučevanje.

Po mnenju mestne občine bi se ustanovitev nove državne obrtne šole najlažje izvela iz obeh sedaj obstoječih strokovnih šol, kateri naj bi bili pri istej le kot umetno — obrtna oddelka, nekako tako kakor se je zgodilo pri državni obrtni šoli v Lvovu, katera je nastala iz preobrazitve prej obstoječe tamošnje umetno — obrtne strokovne šole. Istej naj bi se priklopilo tudi obrtne nadaljevalne šole.

Zbog preosnove obeh strokovnih šol v državno obrtno šolo bi se po mnenju mestnega zastopstva neznatno pomnožilo število sedanjih prostorov, ker so v tem oziru že itak prostori za zbirke, za učila, za učiteljstvo, za teorične stroke in za risanje, le za delavnice bi se morali novo preskrbeti. S tem bi se zmanjšali izdatki za prostore, njih razsvetlavo, češčenje in oskrbovanje, kakor tudi plače učiteljev in drugi tekoči stroški.

Visoki dež. zbor se je v seji dne 6. marca 1897, o tem posvetoval in sledeče sklenil: Deželni zbor pozdravlja kar najtoplejše namero vis. c. kr. ministerstva za uk in bogočastje, da ustanoviti v stolnem mestu Ljubljani šolo za mojstre z mehanično — tehnično smerjo in se obveže, da hoče pospeševati napravo in vzdrževanje iste z vsemi sredstvi tudi materijalno.

Odsek se je v podrobno pečal s tem predmetom in ker se je častita zbornica že izrekla za napravo take šole v svojem poročilu z dne 12. marca 1893. l. št. 1848., potom vis. c. kr. dež. vlade do visokega ministerstva, tedaj se lahko na istega sklicuje. Odsek je mnenja, da je dejanski najboljši za vse činitelje, za šolsko svrhu, če so vsi oddelki združeni v šoli za mojstre.

Sedaj obstoječi strokovni šoli bi bili tedaj le dela državne obrtne šole.

Na podlagi vestnih pretresavanj predlaga poročevalec v imenu odseka:

1.) Zbornica se izreci za ustanovitev mehanično — tehnične šole za mojstre v deželnem stolnem mestu Ljubljani s strokovnimi šolami oziroma specialnimi učnimi tečaji za strojne ključavničarje, za montêre, kurjače, mašinste, strojevodje, elektrotehniške, stavbene in pohištvne mizarje, strugarje, rezbarje, modelêre, in podobarje s posebnim ozirom na cerkveno smer, za umetno vezenje in čipkarstvo.

2.) Zbornica se izjavi, da je pripravljena podpirati ustanovitev in vzdrževanje šole za mojstre z doneski, kateri naj se določijo v sporazumljenji z drugimi činitelji, ko bodo znane zahteve učne uprave — Predloga se vsprejmeta.

XVII. Zbornični svetnik Josip Lenarčič poroča v imenu odseka, da je vsled ukaza visokega c. kr. finančnega ministerstva z dne 25. marcija 1897, števil. 19.043 c. kr. finančno ravnateljstvo z dopisom z dne 1. junija 1897, števil. 9058 sporočilo, da je prosila neka trgovinska in obrtna zbornica, naj bi se dovoljenje za carine prosto dobavo bencina v svrhu obrata motorjev ne omejilo po odredbi točke 1. ukaza finančnega ministerstva z dne 3. julija 1895 števil.: 22.506 (drž. zak. števil. 107) samo na take osebe oziroma podjetja, ki vrše svojo obrt z motorji na bencin, temveč se razširilo sploh na vse, ki delajo s takimi motorji.

Pri vtemeljevanji se navaja, da je sosebno potrebno, da se dovoli carine prosta dobava bencina tudi za motorje na bencin za kmetiško porabo, za sesanje vode, za obrat ventilatorjev, ekshaustorjev itd.

C. kr. finančno ravnateljstvo vabi zbornico, naj izreče svoje mnenje, ako bi bilo zaproseno razširjenje carine proste dobave bencina razmerno praktičnim potrebam, oziroma v kakšni obsežnosti in pod kakimi pogoji naj se isto dovoli.

Pri posvetovanji o tem predmetu je prevladalo prepričanje, da bi bilo dobro, ako bi ne bila dovoljena carine prosta dobava bencina samo osebam, katere obrt vrše s pomočjo bencinovitih motorjev, temveč tudi za poljedeljsko delo.

Za to panogo narodnega gospodarstva se vedno bolj uporabljajo stroji, kateri imajo namen, nadomestiti drago človeško in živalsko mehanično silo. Zlasti po novi organizaciji kmečkega stanu, po zadrukah, je pričakovati mnogo intenzivnejše vporabe raznih strojev, kateri so za posameznika predragi, dočim se pri zadružni vporabi prav dobro obneso in splačujejo. Take skupne vporabe je pričakovati v večji meri kot doslej za mlatilnice, slamoreznice, za stroje v svrhu osuševanja močvirnega ozemlja v takih krajih, kjer ni mogoč naravni odtok vode in se mora ta s sesalnicami vzdigovati. Nadalje se uporabljajo vedno bolj stroji za oskrbovanje prebivalstva z dobro pitno vodo.

Pri dobavi bencina za te stroje naj se določijo jednaki pogoji kakor za ono pri obrtni vporabi. Bojazer, da bi vtegnile nastati škode po požaru vsled preradega užiganja bencina, ni tolikanj opravičena, ker se vodstvo bencinovitih motorjev izroča le spretnim osebam.

Kmetijstvo zaslučuje gotovo vse pozornosti in vse mogoče olajšave, da prebijene varno krizo, katero sta povzročila inozemska konkurenca in pa neugodne delavske razmere. Poročevalec stavi na to predlog:

Častita zbornica naj se izreče v poročilu do c. kr. finančnega ravnateljstva v smislu, da se davka oziroma carine prosta dobava bencina razširi na njega splošno vporabo kot gonilno silo brez ozira na to, je li dotični konsument slučajno obrtnik ali ne, zlasti da se razširi taka olajšava tudi na vporabo v kmetijstvu. — Predlog se vsprejme.

XVIII. Zbornični svetnik Karol Luckmann utemeljuje sledeči kot nujno spoznani predlog: „Častita zbornica se obrni s prošnjo do c. kr. priv. južno-železnične družbe, da nastavi vožnjo jednega nočnega brzovlaka Trst — Dunaj tako, da bi isti v interesu trgovstva sosebno poštnega prometa došel, približno ob osmih zjutraj na Dunaj. Brzovlak števil. 1 južne železnice dospe še le ob desetih zjutraj na Dunaj. Če se pride ob takem časi na Dunaj, je za trgovce, ki se najrajše po noči vozijo, vsekako prepozno, ker zamude za trgovino najvažnejši predpopoldanski čas in se morajo mnogokrat ves dan poprej voziti z brzovlaki ter na Dunaji prenočevati, da oskrbe svoje posle, za kar se izgubi premnogo časa. Še mnogo neugodnejše pa je, da dospo pisma, katera pišejo trgovci tekom dneva in jih oddajo pošti navadno zvečer, še le drugi dan ob desetih zjutraj na Dunaj in jih dunajska pošta dostavlja tamošnjim adresatom še le popoldne.

Dopoludanski čas je za trgovanje najvažnejši in prejemniki pisem na Dunaji ne morejo vsled tako kasnega prejema pisem pisem točno ustreči željam zunanjih naročnikov.

Ta neprilichnost kasnega dostavljanja pisem oziroma pomankljivega poštnega prometa z dunajskim glavnim mestom občuti vsa južnoželezniška proga od Trsta do Maribora, pošte dolenjskih železnic, državne železnice od Ljubljane do Trbiža in hrvaške proge južne železnice. Nekoliko bi se izboljšalo, če bi častita zbornica, morda tudi vzajemno s sestrsko zbornico na Dunaji opozorila c. kr. pošto in brzojavno ravnateljstvo na Dunaji, da bi se dostavljala ob desetih zjutraj na Dunaj došla pisma kolikor mogoče zgodaj adresatom; popolnoma bi se pa moglo odpomoči, ako bi c. kr. priv. južnoželeznična družba hotela vozni red tako premeniti, da bi nočni brzovlak št. 1 došel na Dunaj najkasneje ob osmih zjutraj.

Južna železnica bi to dosegla, če bi preložila vlakov odhod iz Trsta na pol sedmih zvečer in bi omejila predolgo čakanje brzovlaka na mnogih postajah, ali pa bi bilo mogoče pri velikem osebem prometu južne železnice in z ozirom na dejstvo, da je brzovlak št. 1 vedno prenapoljen, zbog tega se ali razdeli na dva dela ali pa mora imeti dvoje lokomotiv, brez prevelikih žrtev napraviti dva nočna brzovlaka, katerih jeden bi došel najkasneje ob osmih zjutraj na Dunaj, lahko bi se pa tudi spojil potratni vlak Trst-Ostende, ki je brez vsake vrednosti za trgovski promet, z dnevnim brzovlakom.

Poročevalec je prepričan, da južna železnica lahko udogi tej opravičeni želji in priporoča svoje predloge.

Zbornični svetnik Ivan Baumgartner podpira predlog, da bi se temu nedostatku odpomoglo, če bi brzovlak odhajal ob času, ob katerem odhaja sedaj poštni vlak in ta naj bi šel pozneje.

Ko so še gospodje zbornični svetniki Andrej Gassner, Josip Lenarčič, Karol Pollak priporočali predlog in je Ivan Baumgartner še opominil, da je direktni voz Dunaj—Trst pri brzovlakah prav

za prav le nabiralni voz za osebe, ker je na razpolago osebam na yseh postajat, ako se tudi le nekoliko postaj daleč vozijo; po nekaterih razjasnilih zborničnega tajnika in predlagatelja se vsprejmeta oba predloga. (Konec sledi.)

Poskuševališče za prirodno in umetno stavbinsko kamenje na c. kr, obrtni šoli v I. dunajskem okraji.

Vedno rastoče zahteve v stavbarstvu glede lehkote, trdnosti itd. zidanja zahtevajo natančno znanje gradiva, sosebno stavbinskega kamenja. V pospeševanje znanstvenih raziskavanj na tem polji kakor tudi za vsakdanje potrebe se je ustanovilo vsled prizadevanja in požrtvovalnosti profesorja A. Hanischa poskuševališče za prirodno in umetno stavbinsko kamenje. Ta zavod je oddelek c. kr. državne obrtne šole v I. dunajskem okraji in nudi oblastvom, industrijalcem in obrtnikom priložnost, da dajo preiskati v stavbarstvu najbolj uporabljeno stavbinsko kamenje kakor tudi učencem zavoda, da spoznavajo na svoje oči fizikalno-mehanične lastnosti različnega stavbinskega kamenja.

Ta stavbinsko-obrtni laboratorij je pod strokovnjaškim vodstvom c. kr. profesorja inženjerja A. Hanischa. C. kr. ministerstvo za uk in bogočastje je z ukazom z dne 4. avgusta 1896. odobrilo načrt in cenovnik za ta zavod in dovolilo izdavanje izkaznic o izvršenih poskusih.

Naročila za izvršitev poskušanj stavbinskega kamenja se pošiljajo pismeno načelništvu zavoda in v to določeni material naj se dostavi na naročnikove stroške v zavod. Obrazce za preiskavo napravi naročnik sam v sporazumljenji z načelništvom ali pa plača stroške za napravo istih po načelništvu. Zneski pristojbin znašajo za vse poskušnje kakor za določitev luknjičavosti, potežne, tlačne, lasne, trdnosti itd., po 10 gld., za določitev specifične teče za 3 gld. Na podlagi vsake izvršene preiskave se izda izkaznica.

Ako se ne privoli v razglasitev poskusnih rezultatov, se mora to izrecno v teku štirih tednov po izdaji izkaznice naznaniti.

Ta izborna vrejeni zavod je v vsakem oziru dosegel že velike vspehe in rezultate neštevilnih poskušanj na tem zavodu dandanes splošno uporabljajo pri pouku in tehničnih in obrtnih šolah, in istotako arhitekti in inženjerji v stavbinski praksi.

Program in cenovnik poskuševališča sta na razpolago v trgovinski zbornici.

Nacionalna ekonomija in kmetijstvo.

(Dalje.)

Zgodovina nas uči, da so vsi narodi nekdanj živeli kot nestalne, od kraja v kraj potujoče ljudske skupnine, katere so vsem svojim potrebam zadostovali sprirodnimi

proizvodninami in jih skoro neobdelane izkoristili. Šele tekom stoletij so ti narodi napredovali toliko, da so razne vrste živali v čredah redili. Te živali so bile današnje naše domače živali. Kadar je izmanjkalo paše, selili so se narodi v drug kraj in šele po stoletjih, so prišli ti nestalniki do tega, da so jeli obdelovati zemljo, da so se jeli baviti v kmetijstvu.

Z začetkom kmetijstva se je tudi v življenji narodov, v javnem in v zasebnem življenji, začela nova doba. Kmetijstvo je prouzročilo, da so ljudje opustili vedno potovanje od kraja v kraj, da so si izbrali stalna bivališča in iz tega skupnega življenja po gotovih, za vse dotičnike veljavnih načelih, so nastale prve občine. Kmetovanje je tudi prouzročilo, da so ljudje jeli prirejati si razna orodja za lažje obdelovanje zemlje ter jih čedalje bolj spopolnjevali, kar je začetek obrtnosti.

Prejšnji nestalniki pa se, izbravši si stalna bivališča, niso takoj lotili intenzivnega kmetovanja. Obdelovali so le tolike zemlje, kar je bilo najnujnejše potrebno, sicer pa so vso skrb posvečevali živinoreji, bili so najprej živinorejci in le mimogrede kmetovalci. Svet je bil seveda le slabo obdelan, za gnojenje se ni nihče menil in tako je nastala navada, da se je polje za nekaj let premenilo v pašo, mesto njega pa jeden del pašnika v njivo. Na ta način gospodarili so Germani za časa Tacita in v nekaterih planinskih deželah se gospodari še dandanes tako, seveda pametnejše in urejeno, prideluje se namreč na polju le kar treba za dom, sicer pa je živinoreja prva in glavna skrb kmetovalčeva.

Kolikor bolj se je prebivalstvo množilo in kolikor več je potrebovalo živil, toliko čutnejša je postala potreba, povečati rodovitnost zemlje oziroma zmanjšati pašnike. Najvažnejše kulturne rastline so bile in so še dandanes razne vrste žita. Klimatične in druge razmere so odločevale, v kateri vrsti se je sejalo to žito, a kadar so bile že vse vrste rodile, ostala je njiva jedno leto neobdelana. Kmetovalci so razdelili svoj svet v primerno število delov in na njih po vrsti sadili, kar so hoteli pridelati, tako da je na pr. rž rasla vsako leto na drugi njivi, vsako leto pa je jedna njiva ostala neobdelana.

Mej vsemi narodi starih časov bili so Rimljani najznamenitejši poljedelci. Bavili so se največ s pridelovanjem žita, zlasti pšenice, ječmnena in prosa, potem pa s pridelovanjem leče in fižola. Ako zemlja ni bila rodovitna, ostala je vsako tretje leto neobdelana. Gospodarili so pametno in glasom poročil verodostojnih rimskih pisateljev (Katona, Vara, Komela in drugih) bilo je rimsko kmetijstvo svoj čas skoro na isti visoki stopnji, kakor dandanes pri kulturnih narodih zapadnoevropskih. Na tej visoki stopnji pa je ostalo le nekaj časa, po tem pa jelo zopet propadati. Deloma je bil vzrok splošna popačenost, največ pa to, da so nastala obsežna velika posestva, vsled česar se je število malih svobodnih posestnikov čudovito hitro krčilo. Bogataši, kateri so bili lastniki ogromnih veleposestev, so zadušili kmetski stan. Njih posestva so obdelovali sužnji, največ neizučeni v kmetijstvu, a ker